

John Bonham

John Bonham in Ahoy, Rotterdam, 11 januari 1975

LA Media

Laurens van Houten

was ongelooflijk.' De grijze technicus was zelf deelgenoot geweest van de sessies die in 1979 hadden plaatsgevonden. Dit zijn mijn twee ultieme Bonham-momenten.

Duidelijk in beeld

Onlangs verschenen de ruim vijf uur durende dubbele live-dvd *Led Zeppelin* en een driedubbele live-cd *How the West Was Won*. Vooral de dvd is een geschenk uit de hemel voor fans van de band, die wars was van commerciële uitingen en zelden clips maakte of promotieoptredens deed. Er was dus relatief weinig beeldmateriaal van Led Zeppelin beschikbaar.

Zeker voor de fans van Bonham is de dvd een uitkomst. De drummer, die in de publiciteit vaak in de schaduw stond van bandgezichten Robert Plant en Jimmy Page, is zeer prominent aanwezig op het document. Een verademing na de wisselvallige concertfilm *The Song Remains the Same*, waar Bonham als vanouds op de achtergrond figureert. Op de dvd *Led Zeppelin* wordt alles mooi en duidelijk in beeld gebracht. Liefhebbers van de vele gooi-en-smijt-verhalen rond Bonham kunnen zich tijdens de interviewsessies verbazen over zijn vriendelijke en rustige uitstraling, en zijn opvallend beschaafde Engels (zie opmerking Roger Taylor verderop). De vele bewonderaars en imitators van Bonham's grote sound kunnen bij de fraaie concertregistraties eindelijk eens rustig - en behoorlijk close-up - bekijken hoe de man nu eigenlijk speelde.

Wat direct opvalt, is dat het ondanks de onmiskenbare power bij Bonham om heel wat meer draait dan pure kracht. De Engelsman speelde met de feel en groove van Bernard Purdie, de flashy stijl van Buddy Rich, de inventiviteit van Ginger Baker en de brute agressie van Keith Moon. Naast zijn onmiskenbare talent had Bonham het geluk dat zijn stijl naadloos paste in de magische omgeving van drie andere uitzonderlijke muzikanten: gitarist Jimmy Page, zanger Robert Plant en bassist-toetsenist John Paul Jones, kortom: Led Zeppelin. Vele drummers hebben de stijl en sound van John

Robert Plant, die in die tijd samen met Bonham in het tienerbandje Robert & The Crawling King Snakes speelt, kan zich de jonge Bonham nog goed herinneren: 'John kwam uit een echt arbeidersgezin. Zijn ouders vonden het prima dat hij drumde, zolang het maar niet te serieus werd. Pas toen invloedrijke mensen om hen heen begonnen te roepen dat zoonlief toch wel erg getalenteerd was, kreeg hij enigszins de vrije hand.'

Bonham slaat in die tijd al zo bizar hard, dat de meeste clubs de bandjes waarin hij speelt niet toe-

Led Zeppelin in 1969 met v.l.n.r. John Bonham, Robert Plant, Jimmy Page en John Paul Jones

laten. Jimmy Page: 'Ik heb hem zien spelen, net voordat wij Led Zeppelin oprichtten. Tijdens een optreden sloopte hij twee bassdrumvellen, omdat ze niet bestand waren tegen John's power.' Roger Taylor van Queen ontmoette Bonzo in 1967 ook voor de eerste keer: 'Ik was een mager mannetje en kwam uit een goed milieu. Hij was één bonk spieren. John zag eruit als een oermens en sprak in een voor mij onverstaabaar Birmingham's accent. Die eerste keer speelde hij nog met weinig swing en feel, maar toen ik hem drie jaar later met Led Zeppelin zag, was zijn spel enorm geëvolueerd.'

Woest en onstuimig

Bonham luisterde in die beginperiode niet alleen naar rouwdouwers als (latere boezemvriend) Keith Moon van The Who en Carmine Appice van Vanilla Fudge. Robert Plant: 'John was helemaal weg van Buddy Rich. Dat was zijn grote held in vele opzichten. Overigens waren wij allemaal weg van Rich. Zijn persoonlijkheid, zijn *attitude*.' Ook draaide Bonham regelmatig platen van funk- en fusiondrummer Alphonse Mouzon.

In de beginjaren speelt Bonzo met Robert Plant in Band Of Joy. Latere Slade-zanger Noddy Holder is in die periode roadie van die band: 'John hield ervan om drumstellen van andere drummers volledig te mollen. Als wij met Band Of Joy op een festival speelden, eisten ze meestal dat John zijn eigen kit meebracht. Ze hadden gelijk want in een periode van slechts een half jaar heb ik hem zeker tien drumkits zien verwoesten.'

Bonham is rond 1967 al *talk of the town* in Birmingham. Bluesgigant Joe Cocker wil de jonge drummer graag inlijven, maar Bonham kiest na lang aandringen toch voor The New Yardbirds. >>

Het verhaal van een drumlegende

Vraag een rockdrummer naar zijn grote voorbeeld en in negen van de tien gevallen zul je horen: Bonzo, oftewel John Bonham. Led Zeppelin's drummer heeft in de ruim tien jaar dat hij met de band actief was een onverwoestbare indruk achtergelaten. Zijn big sound, zijn power, zijn drankmisbruik en excessief gedrag, maar ook zijn creativiteit en muzikaliteit; het zijn de overbekende ingrediënten uit het korte leven van een absolute rocklegende. Minder vaak hoor je over Bonham's zachtere kant, de heimwee naar vrouw en kinderen die hem naar de fles deed grijpen, en de subtiliteit en lichtvoetigheid, die een onmiskenbaar onderdeel van zijn spel vormden. De release van de uitstekende dvd *Led Zeppelin* was voor Slagwerkkant aanleiding om in de geschiedenis te duiken. We spraken met alle overgebleven Led Zeppelin-leden en vele andere tijdgenoten, we lazen en luisterden ons suf en bekeken vijf uur beeldmateriaal. Hieronder het resultaat: zeven pagina's Bonham, met het volledige verhaal, een spelanalyse, notenwerk en veel opmerkelijke uitspraken.

door Jean-Paul Heck
met bijdragen van Erk Willemsen en Mark Eeftens

Rotterdam, 21 juni 1980. Vijftien jaar oud was ik nog maar, en ik maakte mij op voor mijn eerste grote concert: Led Zeppelin in Ahoy. Die avond zag en hoorde ik Bonham spelen. Ik was betoverd. Nog geen drie maanden na dat gedenkwaardige moment werd de betovering verbroken toen het ontzielde lichaam van de Led Zeppelin-drummer werd gevonden.

Half juni van dit jaar kwamen deze herinneringen weer bovendrijven toen ik voor een journalistieke klus naar de Polar Studio's in het Zweedse Stockholm moest afreizen. Dit was de plek waar Led Zeppelin zijn laatste album *In Through the Out Doors* had opgenomen. De technicus van dienst wees mij de plek aan waar de machtige drumkit van Bonham tijdens de opnamen had gestaan. Aan de muur hing een foto van een grijnzende Bonzo. 'Hij speelde bijna alle partijen in een keer in. Het

Bonham de laatste dertig jaar proberen te imiteren en zo'n beetje alle grote rockdrummers noemen hem een groot voorbeeld. Wat maakte hem zo bijzonder?

Arbeidersgezin

John Henry Bonham wordt op 31 mei 1948 geboren in het plaatsje Redditch, dat onder de rook van Birmingham ligt. Zijn vader is timmerman (!) en al op jonge leeftijd slaat de jonge Bonham in huis op alles wat los en vast zit. Als hij als zestienjarige van school af gaat om samen met zijn vader in de bouw te werken, wijst niets erop dat hij fulltime muzikant zal worden. Op zeventienjarige leeftijd trouwt John Bonham met zijn jeugdliefde Pat, die pas haar jawoord geeft nadat John heeft beloofd nooit als muzikant de kost te gaan verdienen.

Led Zeppelin in het Concertgebouw, Amsterdam, 27 februari 1970

Laurens van Houten

>> Deze nieuwe band is in feite een voortzetting van de legendarische Yardbirds van gitarist Jimmy Page. Deze heeft, behalve sessiebassist John Paul Jones, ook Bonham's jeugdvriend Robert Plant gevraagd. Na opmerkingen van bevriende The Who-leden Keith Moon en John Entwistle over de levensvatbaarheid van de nieuwe formatie, wordt de bandnaam herzien. Moon: *'It will go down like a lead balloon.'* Entwistle: *'Like a lead Zeppelin.'* Om een juiste uitspraak te garanderen wordt het uiteindelijk 'Led Zeppelin'.

Led Zeppelin is een wonderlijke mix van persoonlijkheden. De flamboyante Plant, de stille, bedachtzame Jones en de excentrieke en dan al schatrijke rockster Page maken de wat volkse drummer in eerste instantie verlegen. Maar Bonham ontwikkelt zich razendsnel tot het meest opvallende karakter in de band. Jimmy Page: 'In het begin moest ik enorm aan hem wennen. Hij was zo woest, zo onstuimig. Als we ergens in een kroeg stonden en opeens vloog er iemand door de lucht, dan wisten wij dat Bonzo weer problemen aan het maken was.'

Muzikaal knetterhard

Ook voormalig ELO-drummer Bev Bevan, net als Bonham afkomstig uit Birmingham, heeft in die jaren veel met Bonham te maken. 'Ik stond bekend als de hardst spelende drummer in Birmingham en omgeving. John kwam regelmatig naar mij kijken,

maar een paar jaar later speelde hij dingen waarvan ik niet durfde te dromen. Ondanks zijn ruige gedrag speelde hij toen al vrij ingetogen. Hard, maar toch ingetogen. Dat was eigenlijk vanaf het begin zijn grote kracht.'

Robert Plant: 'Toen wij voor het eerst met Led Zeppelin de studio in gingen, speelde John in songs juist geen fills op plaatsten waar iedereen ze ver-

Jimmy Page: 'In het begin moest ik enorm aan hem wennen. Hij was zo woest, zo onstuimig.'

wachtte. Dat was slim want als hij na zo'n pauze weer inviel, was het schokeffect veel groter. Op latere Zeppelin-platen heeft hij dat onderdeel zelfs nog gecultiveerd.'

Led Zeppelin is dan al onderweg om de grootste hardrockband aller tijden te worden. John Paul Jones, die in die periode gelukkig getrouwd is en twee dochters heeft, kan het heel goed vinden met zijn tegenpool Bonham: 'Vanaf het eerste begin was het ongelooflijk prettig om met hem te werken. Anders dan je altijd hoort in de verhalen, was John binnen de band een heel sympathieke vent en een ongelooflijk muzikale drummer. Hij speelde knetterhard, maar wel muzikaal knetterhard. Zijn power had een doel, een doel dat niets te ma-

ken had met het ego dat veel rock 'n' roll-drummers hebben.'

Bizarre timing

Bonham, die dan al op een Ludwig drumkit speelt, heeft op twintigjarige leeftijd een uit duizenden herkenbare drumsound ontwikkeld. Het veelgehoorde idee dat zijn sound alles te maken zou hebben met zijn drumkit, wordt door Jimmy Page als onzin afgedaan: 'Het maakte niet uit achter wat voor drumstel John ging zitten. Al na twee maten hoorde je dat het John Bonham was. Dat had alles te maken met de manier waarop hij sloeg en zijn bizarre timing.'

Dat laatste is goed te horen op *Led Zeppelin*, het debuutalbum van de band. Bonham drukt zijn stempel op bijna alle songs. Vooral zijn bassdrum-triplets in *Good Times*, *Bad Times* zijn - zeker voor die tijd - verbazingwekkend. Simon Phillips: 'Pas jaren later kwam ik er achter dat John Bonham dat inspeelde met één bassdrumpedaal. Dat was behoorlijk intimiderend voor elke drummer met een dubbele bassdrum.' Overigens wilde Bonham wel heel graag met een dubbele bassdrum spelen, maar zijn Zeppelin-collega's vonden dat maar flauwekul. Robert Plant: 'Tijdens repetities haalden wij vaak

zijn tweede bassdrum weg. Hij had immers zo'n ongelooflijk snelle rechtervoet, dat hij die helemaal niet nodig had.'

Drankmisbruik

In tegenstelling tot de andere bandleden blijft Bonham in die periode gewoon in de omgeving van Birmingham wonen. Bev Bevan kan zich die tijd nog goed herinneren: 'De eerste plaat van Led Zeppelin verkocht als een gek en John, die nooit een penny op zak had, was opeens miljonair. Het eerste wat hij deed, was een Rolls Royce kopen. Hij was gek van auto's, goede wijn en bier.'

Die laatste passie zal als een rode draad door de >>

Anderen over John Bonham

Onderstaande citaten zijn fragmenten uit interviews, afgenomen door Jean-Paul Heck. Het citaat van Dave Grohl is uit Q's Special Edition 2003 Led Zeppelin

Carter Beauford (Dave Matthews Band)

'Ik groeide op in een jazzomgeving en ben pas later naar John Bonham gaan luisteren. De eerste plaat die ik van Led Zeppelin hoorde, was *Houses of the Holy*. No Quarter vond ik meteen een prachtig gespeeld nummer. Die sound, die feel. Ik was meteen verliefd op dat indrukwekkende snaredrumgeluid van hem. Uiteindelijk heb ik contact

gezocht met Jeff Ocheltree, de man die de snaredrums voor Bonham maakte. Ocheltree heeft net als ik een heilige bewondering voor hem, en terecht!'

Dave Weckl

'Bonham is verplichte kost. Tijdens mijn opleiding was het not done om naar rockdrummers te luisteren. Zij waren toch een beetje de lelijke eendjes, die met veel machtsvertoon maar met weinig techniek indruk wilden maken. Bonham had niets van dat alles. Zijn techniek was weliswaar niet bijzonder, maar zijn sound, feel en het gevoel om op plaatsen niets te spelen, maakten

van hem een bijzondere drummer. Samen met Ian Paice behoort hij tot de weinige drummers die op bewondering kunnen rekenen van de meer geschoolde drummers. Hij was een echte natural.'

Chad Gracey (Live)

'Ik kan mij volledig identificeren met de manier waarop Bonham de songs van Led Zeppelin inspeelde. Alleen heb ik maar een fractie van zijn talent. John Bonham is voor mij de personificatie van een rockdrummer met smaak. Wat een sound had die man! Als ik een compliment krijg waarin de naam Bonham voorkomt, weet ik daar eigenlijk niet goed raad mee.'

>>

>> carrière van de drummer lopen. Bonham's soms onvoorstelbare drankmisbruik is de katalysator van menig gewelddadig incident. Het is opvallend hoeveel mensen uit Bonham's directe omgeving achteraf verklaren dat hij zachtvaardig en vriendelijk was tot het moment dat hij dronken werd. Dan veranderde hij in een wildeman die televisies uit zijn hotelraam gooide en met iedereen op de vuist ging.

Bonham leed ook aan een enorme vlieg angst, en zijn oplossing voor dit probleem was dat hij zich voor vertrek meestal helemaal liet vollopen. Dit leidde menigmaal tot knokpartijen op vier kilometer hoogte. Pas toen de band een eigen vliegtuig aanschafte, ging het wat dat betreft wat beter.

Gebrek aan erkenning

Bonham's excessieve gedrag had opmerkelijk genoeg nooit invloed op zijn spel. In wat voor staat hij ook verkeerde, hij speelde altijd krachtig, solide en muzikaal. Legendarisch is zijn drumsolo *Moby Dick*, die soms langer dan vijftien minuten duurde. Naast al het rockgeweld toch een opvallend dynamische solo, met duidelijk jazzinvloeden en natuurlijk het memorabele moment dat hij zijn stokken weggooit en met zijn handen verder speelt.

Toch leek Bonham's bijzondere talent de muziekcritici in die tijd niet echt op te vallen. Page en Plant waren de mannen waar het binnen Led Zeppelin om draaide, en de naam van de drummer

LA Meclia

John Paul Jones: 'Zijn power had een doel, een doel dat niets te maken had met het ego dat veel rock 'n' roll-drummers hebben.'

kwam vaak niet eens in het stuk voor. Jeff Ocheltree, de beroemde Amerikaanse drumtechnicus en trommelmaker, maakte de frustratie van Bonham hierover van dichtbij mee: 'In zijn hele loopbaan is hij nooit geïnterviewd door een serieuze journalist. Nu staan de meest onnozele drummers al na twee goede platen op de cover van *Modern Drummer*, maar hij bereikte dat pas vier jaar na zijn dood. Dat is te schandalig voor woorden.'

Hier moet voor de duidelijkheid even vermeld worden dat *Modern Drummer*, het eerste muziekblad met een exclusieve interesse voor drummers, pas één jaar na Bonham's dood werd opgericht. Maar het klopt dat de serieuze muzikpers Bonham's talent pas na zijn dood echt herkende en erkende. Wellicht voedde dit gebrek aan erkenning de onzekerheid van de volksjongen Bonham, die het binnen een paar jaar van metselaar en sjouwer tot multimiljonair had geschopt.

Lichtvoetig

Wanneer Bonham niet op tournee was, trok hij zich het liefst met vrouw Pat en kinderen Jason en Zoe terug in zijn boerderij op het Engelse platteland van Worcester. Als hij naar Londen wilde afzakken om een biertje te pakken, moest hij zich meestal per taxi laten vervoeren. Niet dat Bonham geen auto

had (die verzamelde hij namelijk), maar zijn rijbewijs was meestal was ingetrokken wegens te hard rijden of rijden met een (flinke) slok op. De wilde verhalen over zijn uitpattingen stapelen zich begin jaren zeventig steeds meer op.

In de studio en op het podium bewijst de drummer echter telkens weer zijn enorme klasse. Producer Eddie Kramer, onder meer verantwoordelijk voor de klassieke *Led Zeppelin IV*, kan zich de opnamen nog herinneren. In een artikel in *L.A. Times* (medio jaren tachtig) zegt hij: 'John Bonham was met afstand de makkelijkste drummer waarmee ik ooit heb gewerkt. John zette zijn drumstel op, ik zette er drie microfoons omheen en voordat ik het wist, stonden zijn partijen erop. Jawel, hij sloeg immens hard, maar aan de andere kant was zijn spel heel lichtvoetig. Een wonderlijke combinatie, die ik later bij geen enkele drummer meer ben tegengekomen.'

Binnen de band leidt Bonham's explosieve karakter steeds vaker tot problemen. Natuurlijk vertonen ook Robert Plant en Jimmy Page extreem rocksterrengedrag - John Paul Jones hield zich doorgaans betrekkelijk rustig - maar Bonham gaat wel heel erg vaak over de grens... Menigmaal dreigt hij na een reprimande uit de band te stappen. De verhalen zijn bijna te gek voor woorden. Zo schijnt tourmanager Richard Cole tot tweemaal toe Bonham's neus te hebben gebroken. In het boek

>>

>> **Dave Grohl** (*Nirvana, Foo Fighters, Queens of the Stone Age*)

'Ik heb elke fill, roll en groove die Bonham ooit speelde ingestudeerd. Alles! Ik heb m'n eerste *Zeppelin*-tatoeages laten zetten toen ik een Nederlands kraakpand woonde, eind jaren tachtig. Toen *Led Zeppelin* onlangs een reünie aankondigde, dacht ik stiekem ... Ik heb *Houses of the Holy* opgezet, maar ben meteen weer van de gedachte afgestapt. Het zou idioot zijn als ik het alleen al probeerde. Niemand

heeft Bonham ooit geëvenaard de laatste 25 jaar.'

Ian Paice (*Deep Purple*)

'John en ik hebben elkaar in de jaren zeventig heel vaak ontmoet. Anders dan je hoort in alle verhalen was John in gezelschap van vrienden altijd heel gezellig en goedmoedig. Alleen als hij dronk veranderde hij. Als drummer heb ik hem zeer hoog staan. Hij is een van de pioniers op drumgebied. Luister maar naar *Audioslave* of *Pearl Jam*. Al die drummers zijn

opgegroeid met John Bonham en dat is te horen.'

Roger Taylor (*Queen*)

'Naast Ginger Baker en Mitch Mitchell was John mijn rolmodel. Ik wilde altijd een grotere en zwaardere Ludwig drumkit hebben dan hij. Vooral in de eerste jaren met *Queen* heb ik veel van zijn typische dingetjes in mijn stijl proberen te integreren. Heel raar trouwens dat hij door heel veel critici al die jaren over het hoofd is gezien. Die man verdiende een standbeeld.' ■

>> *Hammer of the Gods* verklaart Cole: 'Soms ging John te ver en dan was er maar een manier om hem te stoppen, en dat was met geweld. Dat moest je echter wel onverhoeds doen, want een normale vechtpartij won je nooit van hem.'

Drakerigheid

Het gaat mis als Bonham medio jaren zeventig - net als vele anderen in de entourage van de supergroep - cocaïne gaat gebruiken. Page: 'Dat was de periode dat wij ons soms schaamden voor Bonzo. Hij moest om belastingtechnische redenen veel vaker in Amerika verblijven dan hij wilde. Hij was een echte gezinsman en had altijd enorme heimwee naar zijn vrouw en kinderen. Als hij dronken was, veranderde John in een beest. Uiteindelijk moesten we in hotels onze kamers stiekem boeken, zodat hij de kamernummers niet wist. We waren bang dat

hij anders in een dronken bui onverhoeds zou komen binnenvallen om de boel kort en klein te slaan.'

Het is ten tijde van de albums *Houses of the Holy*, *Physical Graffiti* (waarvoor Bonham het idee voor de song *Kashmir* aandraagt) en *Presence*. Platen waarop Bonham laat horen dat hij zijn stijl steeds

Robert Plant: 'John was helemaal weg van Buddy Rich.'

verder aan het uitkleden is. Het minder-is-meer-principe werkt fantastisch, maar zowel met Led Zeppelin als met de drummer gaat het in die tijd heel snel bergafwaarts.

Glenn Hughes, in die periode bassist van Deep Purple, herinnert zich een voorval uit 1976: 'We

hadden een optreden in New York en tijdens de gig liep opeens John Bonham ladderzat het podium op. Hij brabbelde iets over een nieuwe Led Zeppelin-plaat (*Presence*; red.) en beledigde in het bijzijn van tienduizend Deep Purple-fans ook nog onze gitarist Tommy Bolin. Wat een lul was dat.' Overigens komt *Presence* wel gewoon van niks op één binnen

in Amerika en bevat het de indrukwekkende drum-track *Nobody's Fault But Mine*.

In december 1979 neemt John Bonham zijn laatste songs op met Led Zeppelin, in de eerder genoemde Zweedse Polar Studio. Het resultaat, de plaat *In Through the Out Door*, wordt zeer wisse-

LA Media

Led Zeppelin in de beginjaren

lend ontvangen. De progressieve pers haat Led Zeppelin en de op dat moment dominante punkscene schildert de band af als het summum van drakerigheid. 'Ik moet al overgeven als ik een hoer van die band zie', laat Clash-bassist Paul Simonon aan iedereen weten.

Laatste tour

Heroïne heeft inmiddels zijn intrede gedaan. De band zet in de zomer van 1980 aan voor wat achteraf de laatste Led Zeppelin-tour zal blijken. Het is een korte Europese tour, waarin ook Nederland wordt bezocht. Zes dagen na het concert in Rotterdam valt Bonham in het Duitse Neurenberg plotseling van zijn drumkruk. 'Oververmoeidheid', is de officiële verklaring.

Op 24 september 1980 komt de band bij elkaar in het landhuis van Jimmy Page in het chique Engelse Windsor. Robert Plant: 'Het zag er goed uit. Bonzo was van de heroïne afgekickt, maar dronk nog wel erg veel.' Ook gebruikt de drummer in deze periode het middel Motival om zijn driftbuien te onderdrukken. Bonham drinkt als opwarmertje voor de meeting vier vierdubbele wodka's. Ook tijdens de repetities gaat hij door. Uiteindelijk is hij te dronken om nog verder te spelen.

's Avonds wordt er een reüniefestje voor vier

rocksterren gehouden, en Bonham blijft doorgaan. Net voor middernacht wordt hij door een assistent van Jimmy Page naar bed gedragen. In de ochtend van 25 september blaast de drummer zijn laatste adem uit. John Henry Bonham blijkt gestikt te zijn in zijn eigen braaksel. Bij de autopsie wordt in zijn bloed het equivalent van veertig glazen wodka aangetroffen.

Kort na Bonham's dood beleggen Page, Plant en Jones een persconferentie waarin het einde van de band wordt aangekondigd. Zij verklaren dat er zonder John Bonham geen Led Zeppelin kan zijn. En hoewel er nog wel reünieconcerten volgen (in 1985 op Live Aid met Phil Collins en Tony Thompson; en in 1987 met zoon Jason Bonham op drums) en de heren nog geregeld met elkaar samenwerken, blijken die woorden maar al te waar. Zonder Bonham geen Led Zeppelin. Led Zeppelin met Bonham is onovertroffen. Nog altijd. Wat dat betreft heeft John Henry Bonham na zijn dood de erkenning gekregen die hij verdiende. ■

Interviews met: Robert Plant, Jimmy Page en John Paul Jones. En verder: Noddy Holder, Simon Phillips, Roger Taylor, Bev Bevan, Glenn Hughes en Jeff Ocheltree

Boeken: Hammer of the Gods door Stephen Davis en John Bonham; Thunder of Drums door Chris Welsh en Geoff Nicholls. Artikelen in: L.A. Times, The Face en The Sound

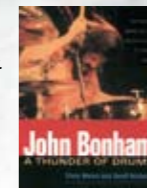
Verder lezen en luisteren

John Bonham is zelden geïnterviewd. Op de officiële website van Led Zeppelin is een twintig minuten durend interview met John Bonham te beluisteren in Real Audio. Surf naar: www.led-zeppelin.com/20years-gone.html en klik rechtsboven op John Bonham interview. Je vindt op die pagina ook een aantal videofragmenten.

In de in het voorjaar uitgekomen Led Zeppelin Special Edition van het Engelse blad Q wordt Bonham beeldend geportretteerd.

John Bonham, A Thunder of Drums is het in Slagwerkkraant 109 gerecenseerde 180 pagina's tellende boek, geschreven door popjournalist Chris Welch, en drummer Geoff Nicholls. Daarin staat alles wat je ooit maar zou willen weten over John Bonham. Het boek gaat ook inhoudelijk goed in op het spel van Bonham.

In Oor van 12 juli 2003 schreef Herman van der Horst een fraai kader, getiteld De Bonzo Beat & Memphis Minnie, waarin hij uitgebreid verhaalt over de samples van Bonham's drumspel die in allerlei hitsongs zijn aangewend.

Het tijdsgewricht rond John Bonham

John Bonham bracht in 1969 met Led Zeppelin de eerste elpee uit. Bonham bevond zich tussen twee generaties Engelse drummers in: hij kwam na Keith Moon, Ginger Baker en Mitch Mitchell en werd gevolgd door Bill Bruford, Carl Palmer en Phil Collins. Ondertussen waren in de VS in hetzelfde tijdsgewricht een aantal virtuoze drummers in opkomst: Billy Cobham, Alphonse Mouzon en Lenny White, even later gevolgd door Steve Gadd. De grootste Amerikaanse invloed ligt echter vroeger: die van soul en r&b-drummers als Al Jackson en Bernard Purdie, en rockdrummer Carmine Appice van Vanilla Fudge, tegen wie Bonham opkeek en met wie Led Zeppelin in 1969 een gezamenlijke Amerikaanse tournee deed. John Bonham was op zijn beurt weer van grote invloed op een hele generatie rock- en metaldrummers.

Gene Krupa/Buddy Rich/Max Roach

Engeland/Nederland	Hardrock/Heavy Metal	Verenigde Staten
1962 Ringo Starr/Charlie Watts ('62)		Al Jackson/Bernard Purdie ('62)
1963		Tony Williams (Miles Davis '63)
1964		
1965 Keith Moon (The Who '65)		
1966 Ginger Baker (Cream '66)		
1967 Mitch Mitchell (Jimi Hendrix '67)		Carmine Appice (Vanilla Fudge '67)
1968	Ian Paice (Deep Purple '68)	
1969 Bill Bruford (Yes '69)		Jack DeJohnette (Miles Davis '69)
1970 Carl Palmer (ELP '70)		Mike Shrieve (Santana '69)
1971 Phil Collins (Genesis '71)	Bill Ward (Black Sabbath '71)	Lenny White (Miles Davis '69)
1972 Pierre v/d Linden (Focus '72)	Tommy Aldridge (vanaf '72)	David Garibaldi (Tower of Power '70)
1973	Joey Kramer (Aerosmith '73)	Billy Cobham (Mah. Orch. '71)
1974	Peter Criss (Kiss '74)	Alphonse Mouzon (Weather R. '71)
1975	Phil Rudd (AC/DC '75)	Steve Gadd ('72)
1976	Cozy Powell (Rainbow '76)	
1977	Phil Taylor (Motörhead '77)	
1978	Alex Van Halen (Van Halen '78)	
1979	Steve Smith (Journey '79)	
1980	Rick Allen (Def Leppard '80)	
1981		
1982		
1983	Lars Ulrich (Metallica '83)	

JOHN BONHAM Led Zeppelin I ('69), II ('69) en III ('70) Led Zeppelin IV

Houses of the Holy

Physical Graffiti

Presence

Laatste album: In Through The Out Door ('79) JOHN BONHAM † 25 september 1980

Een groot geluid, een bionische rechervoet en verrassend veel dynamiek

De magie van John Bonham

Het lijkt makkelijk om het spel van John Bonham te beschrijven. Het is duidelijk, op de cd's goed te onderscheiden en mede daardoor niet zo moeilijk te noteren. Alleen, er is zo veel ... Na het lezen van tientallen bladzijden, het schrijven van twee A4-tjes vol transcripties, het beluisteren van veertig nummers en het bekijken van vijf uur dvd-materiaal, heb je een aardig beeld van Bonzo. Ik zal proberen mijn visie op zijn spel te geven in drie bedrijven.

door Mark Eeftens

Invloeden

In Bonham's spel hoor je enorm veel invloeden. Om te beginnen Mitch Mitchell (Jimi Hendrix), Ginger Baker (Cream) en de agressie van Keith Moon (The Who). Voor een rockdrummer is dat vrij normaal, maar je hoort ook duidelijk sporen van bigbanddrummers, zoals Bonham's idool Buddy Rich. In zijn bekende drumsolo Moby Dick zitten stukjes uit The Drum Also Waltzes van Max Roach en citaten uit het nummer Castilian Drums van Dave Brubeck (met Joe Morello op drums). In nummers als Good Times, Bad Times en Whole Lotta Love hoor je weer heel veel funk, en in een van de latere nummers hoor je zelfs caixa-patronen uit de sambamuziek. Al met al een bonte mengeling, die Bonham overigens tot een hechte, uit duizenden herkenbare, eigen stijl smeedde. Steve Smith maakte een behoorlijk uitgebreide studie van Bonham's spel en zei het zo: 'Hij belichaamde de swing van Gene Krupa en Cozy Cole, had de chops van Buddy Rich, enige ideeën van Max Roach en Elvin Jones, én de funk van de James Brown-drummers en Al Jackson. Je kunt het allemaal horen ...'

Geluid

Het eerste wat opvalt aan Bonzo, is zijn big sound. Hij klonk dus groot. Daar wordt nogal eens magisch over gedaan, maar hoe komt het? Hij was een boom van een vent, een sjouwer, een oermens en één bonk spieren. Hij sloeg vaak snoeihard, je ziet de stokken van boven het hoofd komen. Als zo'n man zo slaat op een drumstel met een 26" basssdrum, een 6 1/2" diepe snare, een grote pijp van een tom, en 18" en 20" floortoms

Laurens van Houten

Grooves en fills van Bonham

Alle transcripties zijn uitgeschreven van de versies van de betreffende nummers op de dubbelverzamelaar Remasters (Atlantic, 1990), behalve The Ocean (transcriptie 9), die is afkomstig van de nieuwe live-driedubbelaar How the West Was Won (Warner, Atlantic, 2003)

>> dan moet je volgens mij wel een big sound krijgen. Ook als je hem op kleinere maten liet spelen, klonk Bonham overigens nog groot. Ik denk dat mensen vaak gewoon klinken zoals ze zijn. Zo ook Bonham. Laten we daar ook nog bij bedenken dat zijn drums regelmatig zo goed als ongedempt werden opgenomen in zeer hol klinkende ruimtes, met een stuk of drie microfoons op enige afstand. Bonham's big sound is dus eigenlijk een logisch gevolg van zijn fysiek, zijn karakter, zijn spullen, de muziek die hij speelde en de omstandigheden. Als je dat weet, zit de verrassing en het magische dus eerder in de opmerkelijke lichtvoetigheid die Bonham ook in zijn spel legde. Daarover vertel ik hieronder meer.

Spel

Bonham was erg getalenteerd, bezat een puike handtechniek, speelde vaak achtsten met de linkervoet op de hi-hat en had een soort bionische rechtervoet. Daardoor dachten veel mensen toentertijd dat hij met twee bassdrums speelde, hetgeen dus niet het geval was. Hij speelde met één pedaal groepjes van twee en drie op hoge snelheid. Zijn achtste-noten hebben altijd een zweem van triolen over zich en zijn daarvoor dus vaak niet helemaal recht. Dit, gecombineerd met de enorm funky ritmes die hij vaak speelde, gaf veel meer groove dan bij de meeste van zijn navolgers.

Hoewel Bonham dus vaak hard sloeg, kon hij ook uitermate licht spelen en deze dynamische beheersing was zeker voor een rockdrummer bijzonder. Luister bijvoorbeeld eens naar de dynamische niveaus in het nummer Dazed and Confused. Ook in zijn drumsolo Moby Dick op de dvd zie je die dynamische beheersing terug.

In de fills hoor je het veelvuldig gebruik van de bassdrum als stem tussen toms en snare. Veel gebruikte groepjes zijn daarbij RLBB (Rechts Links Bass Bass), RLB en RBRB of LBLB. Deze groepjes slaat Bonzo veelvuldig over zijn set, nogal eens gebruikmakend van kruisslagen. Naast enorm botte, maar o zo effectieve, fills, hoor je ook regelmatig gecompliceerdere patronen met groupings als 6-6-4, en gigasnelle singlestrokes die over de bijna om genade smekende set gerost worden. Luister voor dat laatste eens naar Misty Mountain Hop met een ingewikkelde fill op 1:47 minuten en een razende fill over drie maten op 3:56 minuten.

1a. en 1b. Dazed and Confused – Led Zeppelin I – 1969 (1:21)

Twee fills die doen denken aan Bonham's voorbeelden: de eerste is een typische Ginger Baker fill waarin de hi-hat met de linkervoet even achtsten gaat spelen. Twee maten verder een Mitch Mitchell-achtige fill waarin ook de bass meespeelt.

2a. en 2b. Good Times, Bad Times – Led Zeppelin I -1969 (0:00)

Funky openingsgroove. Absolute klassieker, met typerend bassdrumgeweld, de linkervoet in achtsten en de rechterhand op een hoog klinkende koebel. Let op Bonham's triolenzweem in de achtsten. Dit alles wordt op 1:21 gevolgd door 2b. vette Bonham-triolen op de bass, die we later Dennis Chambers bij Scofield hoorden spelen.

3. Whole Lotta Love – Led Zeppelin II – 1969 (0:34)

Nog een funky groove, met de snare op de tweede achtste van de vierde tel en een actieve bassdrum.

4. Heartbreaker – Led Zeppelin II - 1969 (1:53)

Erg snel voetenwerk dat later ook door Roger Taylor van Queen en Stewart Copeland van The Police gebruikt zal worden, in licht aangepaste vorm. Ook dit was een specialiteit van Bonham.

5. Dazed and Confused - Led Zeppelin I – 1969 (4:57)

De trademark Bonzo fill met RLB en kruisslagen.

6. Misty Mountain Hop – Led Zeppelin IV - 1971 (1:47)

Moelijke fill met 6-6-4-frasering en listig bassdrumgebruik. Op 3:56 gevolgd door 7. een scheurende snareroffel in singlestrokes met een achtsten-staartje, in de tijd dat je fill nog gewoon drie maten mocht duren.

8. The Ocean – How the West Was Won – 1972/2003 (0:00)

Er viene regelmatig tellen weg, of ze kwamen erbij als het nummer het nodig had. Dus niet moeilijk doen om het moeilijk doen. Vandaar dit 8/8 met 7/8-patroon (bij elkaar dus een 15/8-patroon) dat naadloos de gitaarriff volgt, zoals vaak bij Led Zeppelin.

9. The Immigrant Song – Led Zeppelin III - 1970 (0:00)

Typische Bonham-groove met veel bassdrumnoten.

11. When the Levee Breaks - Led Zeppelin IV - 1971

De ultieme Bonham-groove. Door het Engelse Rhythm uitgeroepen tot nummer 1 van de Top 100 Beats of All Time. Veelvuldig gesampeld (onder andere in Rhymin' & Stealin' van de Beastie Boys). Van de meeste noten hoor je een echo op de 16e na de slag.

Luister vooral ook eens naar de solostukken Moby Dick (studioversie op Led Zeppelin II, '69; live-versie op How the West Was Won, 2003) en Bonzo's Montreux (Coda, '82, maar dit nummer is opgenomen in '76), naar het onstuitbare Black Dog en de furieuze hi-hat op Rock 'n' Roll (beide op Led Zeppelin IV, '71), naar de reggaefeel van D'yer Maker en de oneven funky groove van The Crunge (beide op Houses of the Holy, 1973), de machtige beat van Kashmir (Physical Graffiti, 1975) en de fraaie shuffle van Fool in the Rain (In Through the Out Door, 1979).